

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อคนจำเป็นต้องพบปะสนทนาและสื่อสารต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดมาจากการติดต่อสื่อสาร คนโดยทั่วไปจะสื่อสารกันทางคำพูดและท่าทาง ทำให้เกิดความเข้าใจกันได้และทำให้สัมพันธภาพระหว่างบุคคลเริ่มต้นขึ้น การที่บุคคลแสดงออกได้อย่างสอดคล้องต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่กำลังจะติดต่อสื่อสารนั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความร่วมรู้สึก กับบุคคลที่กำลังติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะความร่วมรู้สึกเป็นคุณสมบัติหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้อย่างสอดคล้องต่อความต้องการพื้นฐานของบุคคลและเป็นแรงผลักดันให้เข้าไปสัมผัสสโลคของบุคคล ทำให้เกิดความเข้าใจในบุคคล เป็นผลให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลได้ดี สัมพันธภาพภายในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต ความสุข ความทุกข์ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของบุคคล ล้วนมาจากสัมพันธภาพของบุคคลในครอบครัว กระบวนการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ทุกด้านรวมทั้งการสื่อสารต่าง ๆ จึงเริ่มต้นจากครอบครัวและความสัมพันธ์ที่เด็กได้รับจากครอบครัวนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กทั้งหลายทั้งปวง กระบวนการสื่อสารที่พ่อแม่มีต่อลูกจึงเป็นกระบวนการพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่นำไปสู่สัมพันธภาพ สัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลเป็นสิ่งที่จำเป็นกับการดำรงอยู่ที่ส่งผลต่อบุคคล สัมพันธภาพภายในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ตามบทบาทหน้าที่ที่เรามาต่อสมาชิกในครอบครัว ถ้าความสัมพันธ์มีลักษณะปรองดองรักใคร่กันนับเป็นสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งหรือความคิดที่เป็นอริต่อกันก็ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ไม่ดี สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีเป็นความผูกพันรักใคร่ ความใกล้ชิด กุญแจสนิทสนมระหว่างบิดามารดาและบุตร รวมทั้งเครือญาติและบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวที่อาศัยอยู่ในครอบครัวนั้นด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดผลดี หรือก่อให้เกิดปัญหาและมีมูลเหตุแห่งปัญญานานานับประการ สัมพันธภาพระหว่างเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินและครอบครัว นับแต่พ่อแม่สงสัยว่าลูกจะมีปัญหา การเผชิญหน้ากับปัญหาตลอดจนการเลี้ยงดูและการให้ความช่วยเหลือเด็ก ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ปกครองเป็นตัวกำหนดบรรยากาศในครอบครัวเป็นสิ่งที่จะทำให้สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวดำเนินไปในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาดังกล่าวเป็น การมองภาพของเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินและครอบครัวโดยรวมแต่หากจะวิเคราะห์สถานการณ์ของครอบครัว โดยคำนึงถึง โครงสร้างของครอบครัว ขนาดของครอบครัว วัย เพศ ของ

สมาชิกในครอบครัวและการดำเนินชีวิตของครอบครัวซึ่งแตกต่างกันจะพบว่าสัมพันธ์ภาพระหว่างเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินและครอบครัวจะแตกต่างกันไปด้วย

การที่พ่อแม่ไม่เข้าใจในเรื่องพัฒนาการทางภาษาของลูกที่มีความบกพร่องทางการได้ยินบ่อยครั้งเห่าอาจเกิดความท้อแท้ ผิดหวัง และเกิดความคับข้องใจ บางครอบครัวถึงกับหย่าร้างกัน เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินที่มีพี่น้องเป็นเด็กปกตินั้น อาจต้องแยก โรงเรียนกับพี่น้องเมื่อโตขึ้นจะทำให้รู้สึกแบ่งแยก มีการศึกษาพบว่าลูกคนโต ผู้หญิงที่พ่อแม่บังคับให้เลี้ยงน้องหนูจนไม่มีเวลาไปเล่นกับเพื่อน ๆ ได้เท่าที่ควรนั้น จะมีปัญหาทางอารมณ์บางครั้งเพื่อนบ้านก็แสดงความรังเกียจไม่อยากให้เด็กหนูเล่นกับลูกของตนเพราะเด็กหนูไม่เข้าใจภาษา อารมณ์เสีงง่าย และเมื่อโกรธมักทำร้ายหรือมีวิธีการเล่นที่รุนแรง ในกรณีที่พี่น้องก็แกล้งเด็กบกพร่องทางการได้ยินแต่บางครอบครัว พี่น้องก็ยอมให้ ขึ้นอยู่กับวิธีการเลี้ยงดูของพ่อแม่ว่าจะตั้งกฎเกณฑ์อย่างไร ตลอดจน การยอมรับปัญหาและการเข้าใจความต้องการพิเศษของลูกที่บกพร่องทางการได้ยินของพ่อแม่ แต่โดยทั่วไปแล้ว เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินมักจะรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รักตนเองเท่าพี่น้อง เพราะการสื่อสารที่ไม่เข้าใจกัน ดังที่ รุจา ภูไพบูลย์ (2534, หน้า 56) มีความเห็นว่าครอบครัวที่มีการสื่อสารดี จะสามารถทำหน้าที่ได้ดี ทั้งนี้เพราะเป็นการสื่อสารที่ดีจะทำให้สมาชิกเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับเหตุผลและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ปรับพฤติกรรมเข้าหากันได้เหมาะสม จนเกิดความราบรื่นในชีวิตครอบครัว แต่ถ้าครอบครัวสื่อสารกันไม่ดี เกิดการระแวงไม่ไว้วางใจกัน ปรับตัวเข้าหากันไม่ได้หรือไม่สามารถบอกให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ถึงความรู้สึกและความคิดเห็นของตนเองได้ อาจเป็นที่มาของความแตกแยกในครอบครัว

การให้คำปรึกษาครอบครัว เป็นการให้คำปรึกษาที่รวมเอาบุคคลที่มีความผูกพันกันในฐานะเป็นครอบครัวเข้ามาร่วมด้วย ไม่ใช่เป็นการให้คำปรึกษาเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครอบครัวปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม อันจะทำให้สมาชิกแต่ละคนเติบโตไปได้อย่างกลมกลืนกัน ปรับตัวกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างสูงสุด (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2542 , หน้า 101) โดยการให้คำปรึกษาครอบครัวจะช่วยให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น การสื่อสารการแก้ไขข้อขัดแย้งรวมทั้งแก้ไขปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวเองและกับระบบภายนอก เช่น เกรือญาติ เพื่อนฝูงและที่ทำงาน เกิดการยอมรับความเป็นจริง และเด็กเกิดการพัฒนาปรับปรุงตนเอง ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันได้อย่างมีความสุขในระดับหนึ่งและลดความเครียด

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีการให้คำปรึกษาครอบครัว ตามแนวคิดของเวอร์จิเนีย ซะเทียร์ มาใช้ เนื่องจากซะเทียร์ มีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการดำเนินชีวิต จากระดับเพื่อความอยู่รอดไปสู่ระดับของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

และเป็นทฤษฎีที่เน้นการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว เซลย์ (Selye, 1979) กล่าวว่า การสื่อสารในครอบครัวนั้นจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ ความรู้สึกของตนเองและสมาชิกครอบครัว ดังนั้น ผู้วิจัยได้จึงสนใจที่จะศึกษาผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อสัมพันธภาพระหว่างคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการให้คำปรึกษาครอบครัวต่อสัมพันธภาพระหว่างคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัว ในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล
2. เพื่อเปรียบเทียบสัมพันธภาพระหว่างคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัวและคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยินที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษาครอบครัว ในระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาของการทดลองต่อสัมพันธภาพระหว่างคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน

สมมติฐานของการวิจัย

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองและระยะเวลาของการทดลอง
2. คู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับคำปรึกษาครอบครัวมีสัมพันธภาพระหว่างคู่ครองในระยะหลังการทดลองสูงกว่าคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยินที่ไม่ได้รับคำปรึกษาครอบครัว
3. คู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับคำปรึกษาครอบครัว มีสัมพันธภาพระหว่างคู่ครอง ในระยะติดตามผลสูงกว่าคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ไม่ได้รับคำปรึกษาครอบครัว
4. คู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับคำปรึกษาครอบครัว มีสัมพันธภาพระหว่างคู่ครอง ในระยะหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง
5. คู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับคำปรึกษาครอบครัว มีสัมพันธภาพระหว่างคู่ครอง ในระยะติดตามผล สูงกว่าก่อนการทดลอง
6. คู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ที่ได้รับคำปรึกษาครอบครัว มีสัมพันธภาพระหว่างคู่ครอง ในระยะติดตามผล และระยะหลังการทดลอง ไม่แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการทดลองทำให้ทราบว่า การได้รับคำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของชะเทียสามารถทำให้ผู้รับการปรึกษามีการสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาระหว่างกัน เกิดความเข้าใจตนเอง และเลือกที่จะพัฒนาตนเองเพื่อเข้าใจตนเองและครอบครัวดีขึ้น ซึ่งมีผลทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ครอง และมารดาที่บุตรบกพร่องทางการได้ยิน ให้ดีขึ้นได้ แสดงว่าการให้คำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของชะเทียร์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครอบครัวที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน เกิดการยอมรับความเป็นจริง และเกิดการพัฒนาปรับปรุงครอบครัว พัฒนาให้บุตรที่บกพร่องทางการได้ยิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบันได้อย่างมีความสุขในระดับหนึ่ง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Design) เพื่อศึกษาผลการใช้การให้คำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของ เวอร์จิเนีย ชะเทียร์ (Virginia Satir) ที่มีต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีขอบเขตในการศึกษาดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่สมรสที่มีบุตรที่บกพร่องทางการได้ยินที่บุตรศึกษาอยู่ในระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาลโสทรพัฒนา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นคู่ครองที่มีบุตรที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียนอนุบาลโสทรพัฒนา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2546 จำนวน 8 ครอบครัว โดยมีลักษณะดังนี้

2.1 มีระดับคะแนนจากการตอบแบบวัดสัมพันธ์ภาพสัมพันธ์ภาพในครอบครัวซึ่งเป็นแบบวัดที่ สมจิตต์ ชีรม โนภาพ (2537) ปรับปรุงมาจากแบบประเมินสัมพันธ์ภาพในครอบครัวของมูส และมูส (Moss & Moss, 1974 อ้างถึงใน รจนา ทรรทรานนท์ และคณะ, 2526, หน้า 25) ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 สมัครใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการทดลองได้ตลอดช่วงการทดลอง
 กลุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อจำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 4 ครอบครัว

ตัวแปรของการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ จำแนกเป็น

- 1.1 วิธีการทดลอง 2 วิธีดังนี้

- 1.1.1 การให้คำปรึกษาครอบครัวตามแนวคิดของ เวอร์จิเนีย ซะเทียร์
- 1.1.2 วิธีปกติ
- 1.2 ระยะเวลาในการทดลอง จำแนกเป็น 3 ระยะดังนี้
 - 1.2.1 ระยะเวลาก่อนการทดลอง
 - 1.2.2 ระยะเวลาหลังการทดลอง
 - 1.2.3 ระยะเวลาติดตามผลการทดลอง
- 2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างคู่ครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

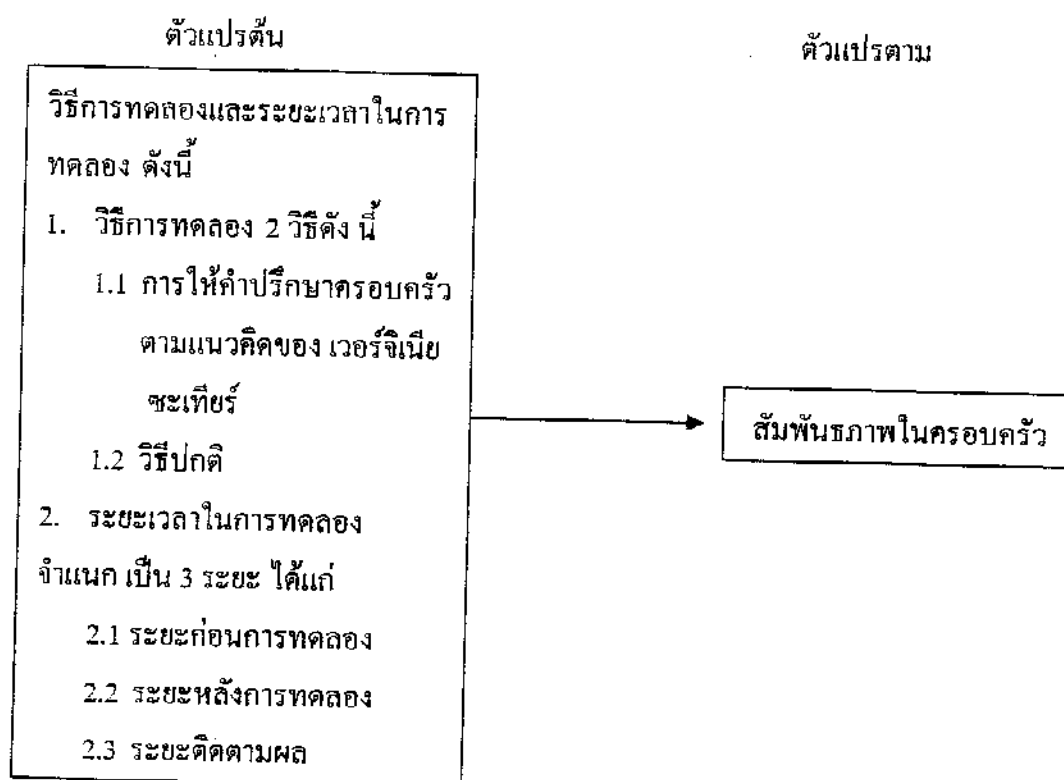
1. สัมพันธภาพระหว่างคู่ครอง มี มิติด้านสัมพันธภาพ (Relationship Dimensions) และ มิติการรักษาไว้ซึ่งความเป็นระบบ (System Maintainance Dimensions) ประกอบด้วยลักษณะ 5 ประการ
 - 1.1 มิติด้านสัมพันธภาพ (Relationship Dimensions) ประกอบด้วยคำถามด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1.1 การสนับสนุนช่วยเหลือ (Cohesion) หมายถึง การปฏิบัติที่สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 1.1.2 การแสดงความรู้สึกต่อกันอย่างเปิดเผย (Expressiveness) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวต่างแสดงความรู้สึกต่อตนเองออกมาอย่างเปิดเผย
 - 1.1.3 การมีความขัดแย้งกัน (Conflict) หมายถึง การแสดงออกต่อกันของสมาชิกในครอบครัวเมื่อมีความรู้สึกขัดแย้งแสดงความโกรธและความก้าวร้าวต่อกันอย่างเปิดเผย
 - 1.2 มิติด้านการรักษาไว้ซึ่งความเป็นระบบ (System Maintainance Dimensions) ประกอบด้วยคำถามด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.2.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Organization) หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการวางแผนและประกอบกิจกรรมร่วมกัน
 - 1.2.2 การอยู่ภายใต้การควบคุม (Control) หมายถึง สมาชิกในครอบครัว อยู่ภายใต้กฎระเบียบ และแบบแผนชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด
- สำหรับการวิจัยครั้งนี้สัมพันธภาพภายในครอบครัว ได้จากแบบประเมินสัมพันธภาพภายในครอบครัว (Family Environmental Scale) ของ มูส และ มูส (Moos & Moos, 1974 อ้างถึงใน รจนา ทรรทรานนท์ และคณะ, 2526, หน้า 35)

2. การให้คำปรึกษาครอบครัว หมายถึงกระบวนการให้คำปรึกษาครอบครัว โดยใช้ทฤษฎีการสื่อสาร ตามแนวคิดของ เวอร์จิเนีย ชะเทียร์ ที่ประกอบด้วยคู่ครองที่มีบุตรที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 4 ครอบครัว เข้ารับการให้คำปรึกษาโดยผู้วิจัยเป็นผู้ให้คำปรึกษา เพื่อเอื้ออำนวยให้คู่สมรสได้มีการสื่อสารโดยตรงต่อกัน เพื่อช่วยสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ช่วยให้เห็นคุณค่าในตนเองและสมาชิกครอบครัว เข้ารับการปรึกษาครอบครัวสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง เป็นเวลา 5 สัปดาห์ จำนวน 10 ครั้ง

3. วิธีปกติ หมายถึง ครอบครัวที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันตามปกติ และพบกับครูผู้ปกครองทุกวันศุกร์ โดยไม่ให้คำปรึกษาครอบครัวตามคิดของเวอร์จิเนีย ชะเทียร์

4. คู่ครองที่มีบุตรบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คู่ครองที่มีบุตร สูญเสียการได้ยินเกินกว่า 90 เดซิเบล วัดด้วยเสียงบริสุทธิ์ ณ ความถี่ 100 – 1,000 และ 2,000 เฮอ์ซ ในหูข้างที่ ดีกว่า โดยได้ยินเฉพาะเสียงที่ดังมากและเป็นครอบครัวเดียวที่เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง ที่บุตรกำลังศึกษาอยู่ในระดับก่อนประถมศึกษา โรงเรียนอนุบาล โสภพัฒนา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย